

Jerzy Skawroń

Wierność Maryi wzorem dla osób konsekrowanych

Salvatoris Mater 17/1/4, 77-92

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Duchowość życia konsekrowanego swoimi korzeniami sięga tajemnicy Trójcy Świętej oraz Wcielenia Syna Bożego. Nikt nie jest jednak tak doskonałym odbłaskiem życia tajemnicą wiary, jak Matka Boża. Począwszy od sceny Zwiastowania (Łk 1, 28), gdy wypowiedziała swoje *fiat* – poprzez poród Słowa, towarzyszenie Synowi aż po Krzyż (J 19, 25-27), Wieczernik (Dz 1, 14), Wniebowzięcie oraz chwałę nieba (Ap 12, 1), stała się Ona doskonałym wzorem wierności Bogu. Możemy powiedzieć, że termin „wierność” nabiera w ten sposób nowego znaczenia i wpisuje się weń zupełnie nową treść będącą wyrazem przymierza człowieka z Bogiem (por. 1 Kor 11, 25; Hbr 8, 7). Maryja – towarzysząc Jezusowi – przeżyła ponizenie, próbę posłuszeństwa wiary, doświadczyła ogołacającej – w odpowiedniej dla siebie skali – „kenozy”, swistego „konania” razem ze swoim Synem. W doświadczeniach tych zawsze pozostawała wierną Bogu¹. Symbolem wierności jest „księżyc pod jej stopami”, oznaczający ponadświatowe wyniesienie i pokonanie zmienności oraz niewierności (Ap 12, 1). Wierność Maryi jest nową, nieznaną dotychczas wartością, mającą swoje źródło w ekonomii zbawienia i przyjaźni z Bogiem. Niepokalana w sposób doskonały odpowiedziała swoją wiernością na wierność przymierzu z Osobami Trójcy Przenajświętszej. Z Jej wiernością wiążą się konstytutywne elementy misterium chrześcijańskiego, którymi są: Wcielenie, Misterium Paschalne, Pięćdziesiątnica i Wniebowzięcie.

Jerzy Skawroń O. Carm

Wierność Maryi wzorem dla osób konsekrowanych

SALVATORIS MATER
17(2015) nr 1-4, 77-92

1. Wierność syntezą człowieczeństwa

Wierność nadaje sens ludzkiemu istnieniu, dlatego możemy stwierdzić, że stanowi ona syntezę człowieczeństwa. Trzeba jednak zauważyć, że nie mówimy tu o pożądaniu lub sympatii, na fundamencie których może pojawić się jakaś forma wierności, lecz o doświadczeniu całkowitym, obejmującym człowieka w całej jego pełni. Wierność odnosi się zatem do bytu człowieka i zawiera jego sferę duchową i zmysłową, niższą i wyższą, ukrytą i jawną. Autentyczna wierność rodzi się z pozna-

¹ LG 58.

nia wartości, przekonania o jej wyjątkowości i jej całkowitej akceptacji. Jest to wierność najwyższa, jaka może zaistnieć. Wierność w swej istocie jest wyborem jakościowym, a nie ilościowym, kształtuje się na fundamencie przekonania i zawierzenia, mimo nieznamomości przyszłości. W ten sposób wierność przekracza czas, nie pozwala ulegać chwilowej fascynacji i tymczasowemu zainteresowaniu. Marcel stwierdza: *Przysięgając wierność jakiejś istocie nie wiem, jaka przyszłość nas czeka ani nawet, w pewnym sensie, jaka ta istota będzie jutro; i właśnie ta niewiedza nadaje mojej przysiędze wartość i ciężar gatunkowy*². W wierności znajduje się zawierzenie jako odpowiedź na to, co przyniesie przyszłość – nie tylko pozytywnego, ale i negatywnego. Dlatego „zwycięstwo nad czasem”, czyli nad zmiennością ludzkich upodobań, poglądów, następstwa pomyślnych i niepomyślnych zdarzeń, łączy się z wiernością³. Jeśli wierność nie ma pozostać jałową i pozorną oraz ograniczyć się jedynie do uporczywości, musi opierać się na wartościach duchowych. Wówczas będzie dotyczyła najgłębszej istoty człowieka, będzie objawiała jego przejrzystość, ukrytą wewnętrzną prawdę i jego piękno. Należy zaznaczyć, że nie wystarcza tu jedynie poznanie wartości duchowych, ale i świadomość ich wartości i bogactwa. Wówczas możemy mówić o wierności bezwarunkowej, która jest jedynym rodzajem wierności całkowicie uzasadnionej⁴.

Celem wierności może być tylko przedmiot o największej wartości, inaczej byłby niegodny człowieka. To przedmiot zdolny poruszyć najgłębsze pokłady duszy, przedmiot zasługujący na podziw i wprawiający w podziw, budzący wdzięczność, godny zaufania, jaśniejący blaskiem i rzucający w jakiś sposób blask na człowieka. Rozpoznanie wartości przedmiotu jest konieczne, ponieważ trudno mówić o autentycznej wierności wartościom naznaczonych hedonizmem, zmysłowością, kaprysem, brzydotą, a nawet patologią lub wprost złem. Przedmiotem wierności musi być to, co stanowi swoisty fundament aksjologiczny oraz symboliczny. Zatem jego cechą powinno być ukierunkowanie człowieka ku czemuś, co przekracza nieubłagany świat faktów, natury i rzeczy. Jest to ukierunkowanie ku rzeczywistości mającej wymiar tajemnicy, wyraz mocy ducha, na którym można się oprzeć i czerpać zeń życiodajną siłę. Wówczas człowiek zaczyna utożsamiać się z wybraną wartością, a ona

² G. MARCEL, *Być i mieć*, przekł. P. Lubicz, Warszawa 1986, 65.

³ TAMŻE, 15.

⁴ TENŻE, *Homo viator. Wstęp do metafizyki nadziei*, przekł. P. Lubicz, Warszawa 1984, 137.

sama staje się dla niego ośrodkiem dyspozycyjnym, coraz bardziej jest z nim nierozłączna. W ten sposób osoba będzie przejawiała wyższe możliwości twórcze, na miarę zasymilowanej przez niego wartości. „Wierność twórcza” – według G. Marcela – wobec wartości to wierność *nadziei przerastającej wszelką ambicję, wszelkie osobiste roszczenia, ma bowiem tajemniczą władzę odradzania* oraz ożywiania, czynienia podatnym na jej tchnienie. *W ten sposób objawia się prawdziwa natura wierności; polega ona na dawaniu świadectwa i na jego ustawicznym potwierdzaniu. Dochodzi w sposób nieunikniony do oparcia się na pierwiastku ponadludzkim, na woli bezwarunkowości, która jest potrzebą, a nawet piętnem Absolutu*⁵. Taka wierność jest zaprzeczeniem inercji. Jest twórcza przez dawanie świadectwa, skierowując ku swemu przedmiotowi, umacniając, konsolidując i zespalając z nim⁶. Twórczość jej wynika z pokrewieństwa wierności z przeżyciem wolności, miłości i zaufania, co w konsekwencji prowadzi do wyzwolenia z powłoki egoizmu i małoduszności, do przezwyciężenia wszelkiej niezdrowej ambicji i osobistych roszczeń. W ten sposób rodzi się, zapewne w bólu, prawdziwe świadczenie wobec wybranej wartości. To dawanie świadectwa jest zdolne do poniesienia najwyższej ofiary wobec prawdy, na odważnej jej obronie, na braku dwulicowości i dwuznaczności. Przekształca się w szlachetność, a w końcu w niezaprzeczalny heroizm zdolny do wszelkiej wytrwałości, pokonywania oporów i trudności. Tak zostaje osiągnięty cel wierności, którym jest stałość rozciągająca się na wszelkie relacje i na wszystkie istoty, niezależnie od stanu ich wartości i zmienności.

Wierność nie ogranicza się do poznania wartości, lecz łączy w sobie pełną jej emocjonalną akceptację, zatroskanie i jej ochronę. Domaga się wyraźnej akceptacji i odrzucenia tego, co negatywne, co jest niewiernością i negacją. Wierności nie można nakazać, a nawet akt ślubowania czy przysięgi nie ma mocy jej ustanowienia, ponieważ przysięga na wierność jest jedynie jej przypieczętowaniem⁷. Powinno poprzedzać ją zaufanie jako odpowiedź na nastroje rozbicia, niepewności i osłabienia. Zaufanie, jako istotny element wierności, to nieustanne zwracanie się do wybranej wartości i czerpanie z niej siły. Bez uprzedniego zaufania przysięga lub ślub wierności może oznaczać jedynie pustą i formalną obietnicę. Wierność może być personalna i apersonalna. Tylko ta pierwsza, a nie bezosobowe, ogólne ideały, gwarantuje zdolność do poświę-

⁵ TAMŻE, 138.

⁶ Por. A. WĘGRZYCKI, *O wierności*, w: *Psychologiczne i egzystencjalne problemy człowieka dorosłego*, red. A. GAŁDOWA, Kraków 2005, 57-65.

⁷ Por. TAMŻE, 60.

cenia i heroizmu, stawienia czoła zdradzie, niewierności i przemijaniu. Wierności nie sposób utożsamiać z przywiązaniem, którego tworzywem są przeżycia afektywne, bardziej ilościowe niż jakościowe. W przywiązaniu aktywność leży po stronie przedmiotu oddziałującego na nasze decyzje. Osoba zachowuje się tak, jakby była wybierana, a nie wybierająca. Ma to miejsce przy emocjonalnym przywiązaniu do osoby, krajobrazu, wspomnień itd. Nie można mówić tu o wierności, ponieważ takie przywiązanie jest ślepe. Natomiast prawdą jest, że z czasem może rozwinąć się w prawdziwą wierność.

2. Najwyższa wierność Boga

Odpowiadając na pytanie o naturę ludzką, zwróciliśmy uwagę na fakt wierności jako jej niezniszczalnego i trwałego fundamentu. Wierność człowieka nie jest jednak faktem pierwotnym. Każde ludzkie zaangażowanie w wierność jest odpowiedzią na wezwanie mające swą podstawę w wierności Boga wobec człowieka. Za podstawę ostatecznego zrozumienia wierności należy przyjąć wiarę daną Bogu objawiającemu się w Jezusie Chrystusie. Podstawą naszej lojalności jest wierność Boga (1 Kor 1, 9; 10, 13; 1 Tes 5, 24) trwająca na wieki (Ps 117, 2). Ostatecznie wierność może mieć swoje zakorzenienie jedynie w osobie. Im większa godność osoby, tym większa powinna być wierność. Bóg wychodzi ku człowiekowi, zawierając z nim przymierze, na jego mocy zadekretowuje swoją przyjaźń⁸. Odpowiedź zależy od decyzji człowieka, czy zechce zadeklarować Bogu lojalność i całkowitą wierność, czy też nie. Bóg jest Osobą, a to zobowiązuje człowieka do wierności, która nie może być uzależniona od zmiany uczuć (podobnie jak i w małżeństwie). Podstawą wierności Boga jest przymierze z Jego Ludem. Jest to zobowiązanie wierności, ochrony i opieki (Pwt 7, 9; 1 Krl 8, 23; 2 Ezd 1, 5; 9, 32; Dn 9, 4). Bóg jest wierny Patriarchom (Pwt 4, 31; Mi 7, 20), dynastii Dawida (2 Sm 7, 28-29). Wierność Boga jest drugą stroną Jego łaskawości (Ps 25, 10; 90) w chwilach ucisku oraz należnych kar za niewierność. Dlatego Izrael chętnie powołuje się na wierność Boga, prosząc o oddalenie należnych kar (Ps 89). Wierność jest niezmienną naturą Boga, który nigdy nie okłamuje, nie zawodzi, nie wycofuje się ze złożonych obietnic. Stąd jest dla Izraela pewnym oparciem, skałą schronienia, gwarancją bezpieczeństwa i przebaczenia.

⁸ Por. CH. WIDMER, *Gabriel Marcel et le théisme existencial*, Paris 1971, 172-174.

Jezus Chrystus najdoskonalej objawia wierność Boga. Jest wzorem przyjaźni i wierności. Nawet możliwość rozczarowania się człowieka nie może przesłonić faktu, że Chrystus jest wierny nie tylko po grób, ale i na zawsze. Dowodem jest pozostawanie z nami w Eucharystii *przez wszystkie dni, aż do skończenia świata* (Mt 28, 20). *Jeśli my odmawiamy wierności, On wiary dochowuje, bo nie może się zaprzeczyć siebie samego* (2 Tm 2, 13); Chrystus w swej wierności jest niezmienny: *Jezus Chrystus wczoraj i dziś, ten sam także na wieki* (Hbr 13, 8); *zwany Wiernym i Prawdziwym* (Ap 19, 11); *Chrystus poniósł [za nas] śmierć, co więcej – zmartwychwstał, siedzi po prawicy Boga i przyczynia się za nami* (Rz 8, 34).

Jesteśmy tu jakby na skrzyżowaniu. Wierność człowieka, aby była wiernością niezmienną, powinna czerpać swoją siłę z wierności Boga. Pismo Święte dostarcza tu wielu przykładów. Abraham pozostaje wzorem zaufania i wierności. Specyficzną właściwością jego wierności, jak i proroków, jest pełne zaufanie Bogu pozbawione jakiegś szczególnej intelektualnej analizy. Jest to raczej postawa posłuszeństwa, oparcia się na Bożym słowie, ufności pomimo niezrozumienia i przeszkód (Iz 26, 1-6; 28, 26; Łk 18, 8; 22, 31-32; 1 Tes 3, 1-7). Wierność Boga uczy wierności wobec innych ludzi, szczególnie: przyjaciół (Mdr 6, 14-16); towarzyszy podróży (Tb 5, 4; 10, 6); sług (1 Sm 22, 14); urzędników (Dn 6, 4); posłańców (Prz 13, 17; 25, 13); sprzymierzeńców (Ne 9, 8); świadków (Prz 14, 5). Gdy zanika wierność wobec Boga, zanika także wobec ludzi, co wyznają z goryczą prorocy (Jr 2, 8; Oz 4, 1-2). Gdy człowiek odłącza się od tego źródła, naraża się na okaleczenie i klęskę. Jeśli to on sam chciałby stanowić centrum wierności to taka wierność będzie pozorna. Krańcowym przykładem jest Judasz. Niewierność doprowadziła go do rozpacz i tragicznego końca. Judasz był skoncentrowany na samym sobie i dlatego nie dochował wierności w sytuacji próby. Nie zwrócił się ku Chrystusowi jako źródłu siły niezbędnej dla zachowania ufności i wierności (Mt 27, 5)⁹.

Ukształtowana wierność wobec Boga przejawiać się będzie w postawie miłosierdzia wobec bliźnich. Kto zawierzył Chrystusowi, zawierzy także braciom w wierze (Dz 17, 14). Wierność i miłość stają się obustronne: wobec Boga i człowieka (J 15, 9-17). Konsekwencją będzie zawierzenie i wierność Kościołowi, a dla osób konsekrowanych złożonym przez nich ślubom zakonnym. Będą one znakiem zawierzenia swjemu

⁹ Por. A. DE SUTTER, M. CAPRIOLI, *Fedeltà*, w: *Dizionario enciclopedico di spiritualità*, t. 2, red. E. ANCILLI, Roma 1995, 988-1000.

zgromadzeniu, regule życia – nawet za cenę cierpienia, trudności oraz krzyzysów wewnętrznych.

3. Maryja jako ideał ewangelicznej wierności

W Maryi realizuje się w pełni zawierzenie Bogu. Jest Ona najdoskonalszym członkiem Kościoła, jego typicznym wyrazem i wzorem najdoskonalszym¹⁰. Jest syntezą wiernej miłości, zawierzenia i posłuszeństwa ekonomii zbawienia. Widzimy w Niej wychowawczynię wiary i wierności Bogu. O prawdach tych łatwiej mówić niż je zrealizować. Jedynie w Maryi osiągają one doskonałość. Jej wierność jest pełną przynależnością do Boga i całkowitym oddaniem się Mu. Ona *jawi się jako wzór przyjęcia łaski przez człowieka*¹¹. Jan Paweł II stwierdza: *W latach życia ukrytego w Nazarecie Maryja Panna trwała przy Chrystusie wraz z Józefem, była obecna u boku Syna w decydujących momentach Jego życia publicznego i dlatego jest mistrzynią bezwarunkowej wierności i nieustrudzonej służby*¹². Jest najpierw wierna Prawu Boga, okazuje mu szacunek i respekt. Ewangelista mówi, że postępowała *według Prawa Mojżeszowego* (Łk 2, 22) lub *Prawa Pańskiego* (Łk 2, 39)¹³. Jej wierność polegała na *wypełnieniu wszystkiego* (Łk 2, 39), co odnosiło się do Niej samej oraz do Syna, do którego Bóg miał szczególne prawo (Łk 2, 23; Wj 13, 2). Maryja zawsze wyrażała zgodę na wolę Boga, a Jej wierność wypływała z wiary we wszechmoc Boga i dochowywanie przez Niego obietnic. Jej wierność – podobnie jak Abrahama – opierała się na zawierzeniu, dlatego: *Błogosławiona [jest], która uwierzyła, że spełnią się słowa powiedziane Jej od Pana* (Łk 1, 45). Te słowa osiągają swoją wymowę szczególnie u stóp Krzyża. Wierność Maryi: *sięga do „początku” i jako uczestnictwo w ofierze Chrystusa, nowego Adama, staje się ponieważ przeciwwagą nieposłuszeństwa i niewiary, zawartej w grzechu pierwszych ludzi*¹⁴. *Węzeł splełany przez nieposłuszeństwo Ewy rozwiązany został przez posłuszeństwo Maryi, co związała przez niewierność dziewicy Ewa, to dziewica Maryja rozwiązała przez wiarę*¹⁵. W Maryi zawie-

¹⁰ LG 53.

¹¹ JAN PAWEŁ II, Posynodalna adhortacja apostołska o życiu konsekrowanym i jego misji w Kościele i świecie *Vita Consecrata*, 23 (dalej: VC).

¹² TAMŻE, 28.

¹³ Por. J. KUDASIEWICZ, *Oto Matka twoja*, Kielce 2007.

¹⁴ JAN PAWEŁ II, Encyklika o błogosławionej Maryi Dziewicy w życiu pielgrzymującego Kościoła *Redemptoris Mater*, 19.

¹⁵ LG 56.

rzenie i wierność idą o wiele dalej niż u Abrahama. *Albowiem nie tylko sposób działania Boga jest u Maryi większy, inny, ale także treść i przedmiot i skutek tej działalności zbawczej*¹⁶. W Maryi spełnia się obietnica zbawienia zapowiedziana Abrahamowi. Ona w duchu wierności przyjęła wybór na Matkę Syna Bożego, pragnęła zawsze i we wszystkim być oddaną Bogu, stała się „szlachetną towarzyszką” swojego Syna, od początku oddała się bez reszty Jego Osobie i Jego dziełu. Maryja uwierzyła, że stanie się to, co Jej było powiedziane od Pana. W ten sposób Jej wiara i wierność nie mają sobie równych.

Maryja pozostaje „błogosławioną, która uwierzyła”. Ona uwierzyła jako pierwsza. *Od chwili zwiastowania i poczęcia, od chwili narodzenia w stajni betlejemskiej, szła krok w krok z Jezusem w swojej macierzyńskiej pielgrzymce wiary. Szła poprzez lata Jego życia ukrytego w Nazarecie, szła w okresie zewnętrznego oddalenia, gdy rozpoczął „czynić i nauczać” (Dz 1, 1) pośród Izraela – szła nade wszystko poprzez straszliwe doświadczenie Golgoty*¹⁷. Czy jednak, po ludzku sądząc, Maryja nie mogła doznać uczucia gorzkiego rozczarowania. Anioł mówił do Niej: *Poczniesz i porodysz Syna, któremu nadasz imię Jezus. Będzie On wielki [...] będzie panował nad domem Jakuba na wieki, a Jego panowaniu nie będzie końca* (Łk 1, 31-32). Tymczasem już przy narodzeniu Jej Syna mógł pojawić się bolesny zawód. Rodzi Chrystusa w stajni, pośród zwierząt i pasterzy, bez jakichkolwiek oznak władzy i panowania. Dziecię, które ma być Mesjaszem, potomkiem Dawida, leży pozbawione znaczenia. Goryczy dodaje fakt proroctwa Symeona: *A Twoją duszę miecz przeniknie – aby na jaw wyszły zamysły serc wielu* (Łk 2, 35). Następne słowa Symeona również nie przynoszą pocieszenia: *Oto Ten przeznaczony jest na upadek i na powstanie wielu w Izraelu, i na znak, któremu sprzeciwiać się będą* (Łk 2, 34). Także wydarzenia Kalwarii pogłębiły tę próbę wiary, otoczyły ciemnością wszystkie wcześniejsze obietnice i położyły się cieniem na radość Maryi wyśpiewaną w *Magnificat*¹⁸.

Jednak w świetle tych bolesnych doświadczeń widać jasno w życiu Maryi, że nie ustawała Jej wiara i wierność. *Pozostała wciąż Tą, która podobnie jak Abraham „wbrew nadziei uwierzyła nadziei”* (por. Rz 4, 18)¹⁹. Bóg zażądał od Niej potwierdzenia Jej wierności i wiary, po-

¹⁶ H. LANGKAMMER, *Maryja w Nowym Testamencie*, Gorzów Wielkopolski 1991, 53-55.

¹⁷ RM 26.

¹⁸ JAN PAWEŁ II, *Wierność człowieka objawiona w tajemnicy krzyża* (Homilia w sanktuarium Matki Boskiej w Luján 1982), w: TENŻE, *Maryja Matka zawierzenia. Teksty wybrane*, red. J. KOWALSKI, Częstochowa 1986, 91-94.

¹⁹ RM 26.

dobnie jak uczynił to z Abrahamem w próbie dotyczącej Izaaka (Rdz 22, 3-12). Taka sytuacja jest okazją, ofiarowaną przez samego Boga, do potwierdzenia wierności względem Niego. Ofiara i wierność idą tu ze sobą w parze, dlatego że ma być to wierność doskonała, bez domieszki ludzkich i osobistych względów, związana z miłością i męstwem. Dopóki wiara nie zostanie wypróbowana, dopóty człowiek nie będzie zdolny do miłości Boga. Z drugiej strony to sam Bóg, wystawiając człowieka na próbę, pragnie zobaczyć, co jest w jego sercu (Pwt 8, 2), czy zdecyduje się dla Boga na wszelkie cierpienie, zaparcie się siebie i unicestwienie we wszystkim (Mt 16, 24), czy też nie. Bóg poddał Maryję próbie i odnalazł w Jej sercu nienaruszone „tak” i „amen”, co oznacza trwałość, niezawodność, wierność. *Rozumiemy więc, dlaczego „Amen” można powiedzieć o wierności Boga w stosunku do nas i o naszym zaufaniu do Niego*²⁰. Maryja nie zawołała do Boga: „Zawiodłeś mnie”, nie przyszło Jej to nawet na myśl. Ona pozostawała w milczeniu nakazującym Jej trwać i być wierną. Nie było to milczenie w rodzaju popadnięcia w *niebyt*, jakby *nieistnienia*, lecz milczenie wznoszące się swobodnie ku Bogu. Jest to potwierdzenie przymierza wierności obydwu stron. Życie Maryi to dzieje wierności wobec Pana, to prawdziwa pielgrzymka wiary i wierności²¹. Jej wierność jest całkowicie pełna i twórcza, bezprezjonalna, nigdy niewątpiąca, nienużąca się i niezniechęcająca. Jej doskonała wierność jest ufnością wbrew każdej słabości, dopóki przez krzyż nie dotrze do światłości. Jest wiernością będącą pod działaniem Ducha Świętego, nieustannie odnawiającą się i owocująca duchową wolnością. Wierność Maryi jest obrazem zaślubin z Bogiem, wejściem z Nim w ściśle zjednoczenie i w doskonałą postać duchowego przeobrażenia. Maryja w darze z samej siebie, do ostatecznych granic oświadczyła gotowość pójścia za Synem – aż po męczeństwo. Jan Paweł II pisał:

*Maryja jest równocześnie Tą, która w sposób szczególny i wyjątkowy – jak nikt inny – doświadczyła miłosierdzia, a równocześnie też w sposób wyjątkowy okupiła swój udział w objawieniu się miłosierdzia Bożego ofiarą serca. Ofiara ta jest ściśle związana z krzyżem Jej Syna, u którego stóp wypadło Jej stanąć na Kalwarii. Ofiara ta stanowi swoisty udział w tym objawieniu się miłosierdzia, czyli bezwzględnej wierności Boga dla swej miłości, dla Przymierza, jakie odwiecznie zamierzył, a w czasie zawarł z człowiekiem, z ludzkością — w tym objawieniu, które ostatecznie dokonało się przez krzyż. Nikt tak jak Matka*²².

²⁰ KKK 1062.

²¹ Por. R. CANTALAMESSA, *Maryja zwierciadłem dla Kościoła*, przekł. J. Królikowski, Warszawa 1994, 150.

²² JAN PAWEŁ II, Encyklika Jana Pawła II o Bożym miłosierdziu *Dives in misericordia*, 9.

Opierając się na wierze oraz zaufaniu, zawierzyła prawdzie objawionej przez Boga. Stała się przez to zdolna do złożenia daru z siebie, jednocześnie zyskując pewność i bezpieczeństwo. Taka postawa Maryi była odpowiedzią na wierność Boga, który nigdy nie odmawia odpowiedzi człowiekowi. Życie Maryi opierało się na prawie wierności dochowanej Bogu i człowiekowi w duchu miłości. Jednocześnie wierność ta nie krępowała Jej wolności. Zabezpieczała raczej od wszelkiej błędnej interpretacji rzeczywistości wiary i życia, przez to, że dawała udział w Mądrości Boga. Maryja uczy, że bez wierności nie może być mowy o autentycznej wolności²³. W takim przypadku wierność nabiera szczególnej wartości świadectwa danego przez Maryję Kościołowi. Kosmiczna symbolika apokaliptycznej Niewiasty odgrywa ważną rolę w zrozumieniu Maryi jako ideału życia chrześcijańskiego. Interesuje nas tekst: *Potem wielki znak ukazał się na niebie: Niewiasta obleczona w słońce, i księżyc pod jej stopami, a na jej głowie wieniec z gwiazd dwunastu* (Ap 12, 1). Bogata symbolika niesie również głębokie przesłanie duchowe. Słońce jest obrazem Boga, księżyc – człowieka. Niewiasta obleczona w słońce jawi się jako Oblubienica Światła, z której wzeszło *słońce sprawiedliwości* (Mi 3, 20). Natomiast księżyc oznaczał dla starożytnych zmienność i niepewność. Niepokoiło ich odwieczne prawo następujących po sobie i powracających, z nieuchronną precyzją, faz księżyca. Proces ten stał się podstawą poczucia zmienności własnej egzystencji, z cyklicznym prawem narodzin i śmierci, zmieniających się pór roku, nadziei i smutku. W ten sposób księżyc utożsamiano z kobiecością, której przypisywano zmienność i niestałość na wzór cyklów księżycowych (cykl niewieści). Niewiasta w Ap 12, 1 stoi na księżycu.

Żyje tu prastare, nigdy nie zapomniane uczucie, że poza księżycem i jego napawającą smutkiem zmiennością rozlega się pełne pokoju, niezmiennie królestwo duchów, z którego dusze pochodzą i do którego pragną wrócić, i że w obszarze poniżej księżyca wszystko jest pogrążone w mroku, pełne demonów, poddane ślepemu losowi... Poza księżycem – tam, gdzie zaczyna się «metafizyka», napęlnia wszystko *sanctus aether*, wszystko jest nieśmiertelne i Boskie, szczęśliwe i nieprzemijające²⁴.

Niewiasta z Apokalipsy jest tą, która pokonuje zmienność, jest wolna od niestałości i zdrady, nie gubi się w mirażach abstrakcji. Nie jest zdana na łaskę ślepych sił ani ironię losu, ponieważ nie podlega prawu księżyca. Maryja stoi jako znak wierności, jako katagoryczne przeciw-

²³ BENEDYKT XVI, Encyklika *Caritas in veritate*, 9; W. BEINERT, *Cześć Maryi dzisiaj. Propozycje pastoralne*, przekł. M. Węclawski, Warszawa 1982, 26.

²⁴ W. BEINERT, *Cześć Maryi dzisiaj...*, 177.

stawienie się ludzkiej niewierności. Jakość Jej wiary i miłości jest niezmienna, podlega tylko wzrostowi ilościowemu w kierunku coraz większej ofiarności.

4. Maryja mistrzynią bezwarunkowej wierności osoby konsekrowanej

Należy podkreślić, że wierność Maryi jest odpowiedzią na głos Boga. Maryja wyraziła przyzwolenie na inicjatywę Boga i stała się przez to wzorem przyjęcia łaski²⁵. Osoba konsekrowana, aby mogła być wier-na przymierzu miłości zawartemu poprzez śluby zakonne, musi być od-dana modlitwie i dążyć do głębokiej duchowości²⁶. Powinna odnaleźć poczucie miłującej obecności Chrystusa i je odnawiać. Może nauczyć się tego od Maryi, która była nieustraszenie posłuszna woli Bożej mocą Ducha Świętego, wierna pod Krzyżem, a potem na modlitwie w oczeki-waniu na zesłanie Ducha Świętego. To Ona uczy osobę konsekrowaną wsłuchiwać się w głos Boga, odnaleźć czas na modlitwę, aby żyć tak jak Ona, wierna pośród zmienności hałaśliwego świata, pośród trudno-ści, pokus i zmartwień.

Wierność jedynej Miłości ujawnia się i hartuje w pokorze życia ukry-tego, w cierpieniu, które przyjmują, aby dopełniać we własnym ciele „braki udreń Chrystusa” (Kol 1, 24), w milczącym poświęceniu, w pod-daniu się świętej woli Bożej, w pogodnym dochowywaniu wierności na-wet wówczas, gdy tracą już siły i autorytet²⁷.

W Maryi Dziewicy osoba konsekrowana znajduje wzór bezwarun-kowej wierności i niestrudzonej służby. Dlatego trudno sobie wyobra-zić osobę zakonną nie współpracującą z Maryją lub nie zachowującą w pamięci i sercu Jej życia. *Vita consecrata* stwierdza jednoznacznie: *Sy-nowska więź z Maryją stanowi uprzywilejowaną drogę wierności wobec otrzymanego powołania oraz najskuteczniejszą pomoc do wzrastania w nim i przeżywania go w pełni²⁸.*

Słowa wypowiedziane przy Zwiastowaniu: *Oto ja służebnica Pań-ska, niech mi się stanie według słowa twego* (Łk 1, 38), nabierają szcze-

²⁵ Por. T. PASZKOWSKA, *Misterium konsekracji osób. W perspektywie duchowości So-boru Watykańskiego II*, Lublin 2005, 117.

²⁶ Por. J. GOGOLA, *Zasady wierności charyzmatowi Założyciela*, Kraków 2000, 29-36.

²⁷ VC 24.

²⁸ TAMŻE, 28.

gólnego znaczenia w kontekście ślubowanej wierności. Mówią o tym, jakie będzie dalsze życie Maryi i Jej uczestnictwo w Ofierze Syna. Mówią również, jakie będzie życie osoby konsekrowanej. Będzie ono naznaczone krzyżem i uczestnictwem w tajemnicy paschalnej Chrystusa i Jego Matki. Nie chodzi zatem tylko o dzieje Matki Bożej, ale również o historię osoby konsekrowanej, uczestniczącej w takiej samej pielgrzymce wierności przyjętym ślubom. Maryja jest wzorczym „przodowaniem”, wskazującym na „wewnętrzne dzieje” duszy osób Bogu poświęconych²⁹. Jest *pierwowzorem Kościoła, w porządku wiary, miłości i doskonałego zjednoczenia z Chrystusem*³⁰. Jej *fiat* zawiera w sobie całkowite oddanie się Chrystusowi i całkowitą wierność wobec zamysłu Ojca (J 10, 30; 14, 11). Wyrazem tej wierności jest postawa Maryi i Jej posłuszeństwo oraz stałość w bolesnych i trudnych doświadczeniach (*Stabat Mater dolorosa*)³¹. Przyjęcie ślubu posłuszeństwa odzwierciedla również akceptację chwil trudnych, bolesnych kryzysów i prześladowań³². Heroiczna wierność podczas tych doświadczeń jest wiernością tajemnicy Krzyża. W pokorze ukrytego życia, w cierpieniu, w milczącym poświęceniu, wierność ta umacnia i wspomaga postęp w życiu duchowym. Jest to wierność łącząca się z posłuszeństwem regule, pokorą, szczerością, wierność natchnieniom wewnętrznym, Kościołowi i Zgromadzeniu, łasce, wierność w drobnych rzeczach. *Vita consecrata* wymienia: *Wierność modlitwie liturgicznej i osobistej, chwilom przeznaczonym na modlitwę myślną, kontemplację i adorację eucharystyczną, comiesięcznym dniom skupienia i ćwiczeniom duchowym*³³. Instrukcja *Potissimum institutioni* stwierdza: *Są cztery podstawowe rodzaje wierności: wierność Chrystusowi i Ewangelii, wierność Kościołowi i jego posłannictwu w świecie, wierność życiu zakonnemu i charyzmatowi własnego instytutu, wierność człowiekowi i naszym czasom*³⁴. Istnieje również *wierność twórcza*³⁵, rozumiana jako *podjęmowanie twórczych inicjatyw, naśladowanie świętości założycieli i założycielek, tak aby odpowiadać na znaki czasu pojawiające się w dzisiejszym świecie*. Jest to rodzaj wierności dynamicznej, budującej nową wrażliwość wobec nowych sytuacji i rozma-

²⁹ RM 5; LG 64; 65.

³⁰ LG 63.

³¹ Por. A.J. NOWAK, *Homo consecratus*, Lublin 2002, 53.

³² B. ZARZYCKA, *Wierność powołaniu – płaszczyzny wierności osoby konsekrowanej*, „Życie konsekrowane” (2010) 2(82), 43-51.

³³ VC 38.

³⁴ Kongregacja ds. Instytutów Życia i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Potissimum institutioni*. Wskazania dotyczące formacji w instytutach zakonnych, 18 (dalej: PI).

³⁵ VC 37.

itych potrzeb. Jest to niejako wyjście poza wąskie i nieskomplikowane „horyzonty myślenia”. W tym znaczeniu pojawia się konieczność prze-myślenia na nowo Reguły i Konstytucji w poszukiwaniu nowych form świadectwa, stosownie do potrzeb chwili, ale bez zrywania z własną tożsamością³⁶. Nie można jednak wyciągać z tego pochopnych wniosków. „Twórcza wierność” nie jest w żaden sposób zachętą do utraty poczucia umiaru i świadomości złożonych ślubów. Ma być to *wierność w nowości*³⁷. Wierność oparta na solidnych fundamentach konsekracji, modlitwy, stałości i zjednoczenia z Bogiem. Jedynie wówczas, z tego korzenia, zrodzi się „wierność twórcza”, a zatem o większej elastyczności wobec nowych wyzwań, nie skostniała, zdolna do przekształceń i wzbogacająca. Nie może polegać ona na nadmiernym zapatrzeniu w świat i osłabieniu rygorów życia zakonnego. Należy tu ustawicznie kontemplować Dziewicę Maryję niewzruszenie stojącą przy Chrystusie. Łaciński czasownik „stare”, od którego pochodzi „stabilność” i „stałość”, oznacza pozostawanie w miejscu, jak też „stać, trzymać się prosto”. Wobec nowej dynamiki dążeń i celów oraz wyzwań „twórczej wierności” należy „związać własną wolę” z wolą Boga i Jego Matki, by ocalić wierność³⁸.

Co zatem należy uczynić, aby zrealizować ten trudny program wierności? Czy wystarczy silne postanowienie woli lub umocnienie się w swym postanowieniu? Święty Piotr opierał się na sobie i swej silnej woli, lecz nie wytrwał. Święty Bonawentura stwierdza, że nie ma świętego, który by nie czcił Maryi. W jednym z kazań św. Augustyn nazywa Najświętszą Maryję Pannę *Forma Dei* – „Formą Bożą” – właściwą formą do kształtowania i urabiania ludzi na obraz Boga. *Każdy, kto jest wrzucony do tej Boskiej formy, szybko odlewany jest na kształt Jezusa i Jezusa w nim. Niewielkim kosztem i w krótkim czasie staje się podobnym do Chrystusa, ponieważ jest on wrzucony do tej samej formy, która ukształtowała Boga – człowieka*³⁹. Zatem ani silne postanowienie, ani silna wola nie są w stanie nadać intensywności ludzkiemu rozwojowi, lecz oparcie się na fundamencie o wiele silniejszym. Jest nim Dziewica Maryja. *Dlatego na drodze formacji, od jej początku aż po kres, zakonnikom i zakonnikom towarzyszy obecność Dziewicy Maryi*⁴⁰. W tym świetle Kościół widzi w Maryi całkowitą ofiarę miłości, moc potrafiącą

³⁶ TAMŻE.

³⁷ TAMŻE, 59.

³⁸ *Konferencje ascetyczne Ojca Kolbego*, red. J. BAR, Niepokalanów 1976, 35-38.

³⁹ L.M. GRIGNION DE MONTFORT, *Traktat o doskonałym nabożeństwie do Najświętszej Maryi Panny*, tł. M. Czekajski, Warszawa 2014, 177.

⁴⁰ PI 20.

znieść największe cierpienia i bezgraniczną wierność. *Każdy zakonnik zostaje „zachęcony do odnowienia zakonnej konsekracji wedle wzoru konsekracji Bogarodzicy”. Zakonnik spotyka Maryję nie tylko jako wzór, ale także jako Matkę*⁴¹, Nauczycielkę wierności i stałości.

Wpatrując się w Maryję, osoba konsekrowana stanie się wiernym odbiciem Jezusa Chrystusa. Ma to szczególne znaczenie wówczas, gdy osoba konsekrowana zastanawia się, czy wytrzyma, czy dotrzyma ślubów, czy wystarczy sił do ofiarnego życia. Zwykle dzieje się tak, że we wczesnej młodości zostaje ktoś silnie pociągnięty do życia zakonnego. Jednak ta początkowa energia rozprasza się, a nawet wygasa. Z czasem coś w człowieku gaśnie, słabnie i przycicha. Rozpoczyna się wędrówka „w dół”, stan przygnębienia i rodzące się pytania, czy można przezwyciężyć pokusy zewnętrzne i wewnętrzne. Święty Bernard zachęca wówczas do nabożeństwa względem Maryi. Ona przez swoją wierność naprawia szkody spowodowane naszą niewiernością, wyprasza wytrwałość i wierność. Jest przez to silną kotwicą i oparciem broniącą przed rozbięciem się na wzburzonym morzu życia. Chroni przed niewiernością, wycofaniem się, upadkiem i zaniedbaniem⁴². Święty Jan Paweł II modlił się za osoby Bogu poświęcone: *Trwając w wierności Temu, który Jest wierny – szukajcie najszczególniejszego oparcia w Maryi! Ją bowiem Bóg powołał do najdoskonalszej wspólnoty ze swoim Synem. Niech Ona, Panna wierna, będzie też Matką Waszej ewangelicznej drogi. Niech pomoże Wam doświadczyć i okazać wobec świata: jak nieskończenie wierny jest sam Bóg!*⁴³.

5. Zakończenie

Maryję można nazwać „obecnością wierną”. Jest to kryterium podstawowe Jej osobowości. Kościół przez nauczanie Soboru Watykańskiego II w konstytucji *Lumen gentium* przedstawił syntezę maryjnej wierności aktualnej dla naszych czasów. Jak tam czytamy, *Maryja przyswiewca Ludowi Bożemu pielgrzymującemu jako znak pewnej nadziei i pociechy*⁴⁴. Maryja jest zawsze – od Niepokalanego Poczęcia aż po Wniebowzięcie – całkowitym dopełnieniem tajemnicy wierności człowieka wo-

⁴¹ TAMŻE.

⁴² L.M. GRIGNION DE MONTFORT, *Traktat o doskonałym nabożeństwie do Najświętszej Maryi Panny...*, 140-141.

⁴³ JAN PAWEŁ II, Adhortacja apostolska o konsekracji zakonnej w świetle tajemnicy odkupienia *Redemptionis donum*, 17.

⁴⁴ LG 68.

bec Boga. Jest doskonałą odpowiedzią na wierność Boga wobec człowieka. Życie konsekrowane, które w swej istocie stanowi wcielenie w każdą rzeczywistość życia rad ewangelicznych Chrystusa, czerpie wzór swej wierności z postawy i stylu życia Maryi. Ona jest najpełniejszym wyrazem najdoskonalszej wierności Duchowi Świętemu i Jego działaniu. Jej wierność jest znakiem doskonałej współpracy z łaską powołania. Nie dostrzegamy u Niej zmienności usposobienia i nastrojów, braku koncentracji, lecz stałość decyzji wobec planów Boga. Nie ma w Niej niestałości w uczuciach, sądach, gry impulsów. Żadnego braku niestałości. Podstawą Jej wierności i niezmienności jest zaufanie złożone w Bogu.

Przyjaźń osoby konsekrowanej z Matką Bożą daje jej oparcie w dzisiejszym świecie zaprzeczającym podstawowym wartościom i relacjom opartym na wierności i zobowiązaniu. Realnym niebezpieczeństwem współczesności jest powszechna niewierność, łamanie obietnic i zobowiązań. Wielu przyjmuje na siebie zobowiązanie, nie troszcząc się, ani martwiąc o jego spełnienie. Wzorując się na postawie Maryi, człowiek może być wierny i odpowiedzialny, przez to staje się silniejszy psychicznie i duchowo oraz otrzyma *niewiednący wieniec chwały* (1 P 5, 4). Dla niewiernych *udział w jeziorze gorejącym ogniem* (Ap 21, 8), dla wiernych aż do śmierci – *wieniec życia* (Ap 2, 10).

O. dr hab. Jerzy Skawroń O. Carm

ul. Biernackiego 9a
PL - 20-089 Lublin

e-mail: skawron@gmail.com

Bibliografia

Dokumenty Soboru Watykańskiego II

Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, Rzym 1964.

Dokumenty papieskie

Jan Paweł II, Encyklika Jana Pawła II o Bożym miłosierdziu *Dives in misericordia*, Rzym 1980.

Jan Paweł II, Adhortacja apostolska o konsekracji zakonnej w świetle tajemnicy odkupienia *Redemptionis donum*, Rzym 1984.

Jan Paweł II, Encyklika o błogosławionej Maryi Dziewicy w życiu pielgrzymującego Kościoła *Redemptoris Mater*, Rzym 1987.

Jan Paweł II. Posynodalna adhortacja apostolska o życiu konsekrowanym i jego misji w Kościele i świecie *Vita Consecrata*, Rzym 1996.

Benedykt XVI, Encyklika *Caritas in veritate*. O integralnym rozwoju ludzkim w miłości i prawdzie, Rzym 2009.

Dokumenty Stolicy Apostolskiej

Katechizm Kościoła Katolickiego, Rzym 1992.

Kongregacja ds. Instytutów Życia i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Potissimum institutioni*. Wskazania dotyczące formacji w instytutach zakonnych, Rzym 1990.

Opracowania

Beinert W., *Cześć Maryi dzisiaj. Propozycje pastoralne*, przekł. M. Węclawski, Warszawa 1982.

Cantalamessa R., *Maryja zwierciadłem dla Kościoła*, przekł. J. Królikowski, Warszawa 1994.

Gogola J., *Zasady wierności charyzmatowi Założyciela*, Kraków 2000.

Jan Paweł II, *Maryja Matka zawierzenia. Teksty wybrane*, red. ks. Jan Kowalski, Częstochowa 1986.

Konferencje ascetyczne Ojca Kolbego, red. J. Bar, Niepokalanów 1976.

Kudasiewicz J., *Oto Matka twoja*, Kielce 2007.

Langkammer H., *Maryja w Nowym Testamencie*, Gorzów Wielkopolski 1991.

Ludwik M.G. de Montfort, *Traktat o doskonałym nabożeństwie do Najświętszej Maryi Panny*, tł. M. Czekański, Warszawa 2014.

Marcel G., *Być i mieć*, przekł. P. Lubicz, Warszawa 1986.

Marcel G., *Homo viator. Wstęp do metafizyki nadziei*, przekł. P. Lubicz, Warszawa 1984.

Nowak A.J., *Homo consecratus*, Lublin 2002.

Paszkowska T., *Misterium konsekracji osób. W perspektywie duchowości Soboru Watykańskiego II*, Lublin 2005.

Sutter A., – M. Caprioli, *Fedeltà*, w: *Dizionario enciclopedico di spiritualità*, t. 2, red. E. Ancilli, Roma 1995.

Węgrzycki A., *O wierności*, w: *Psychologiczne i egzystencjalne problemy człowieka dorosłego*, red. A. Gałdowa, Kraków 2005.

Widmer Ch., *Gabriel Marcel et le théisme existential*, Paris 1971.

Zarzycka B., *Wierność powołaniu – płaszczyzny wierności osoby konsekrowanej*, „Życie konsekrowane” (2010) 2(82).

Mary's Faithfulness, the Model for Consecrated Persons

(Summary)

Mary's faithfulness is a response to God's faithfulness and His covenant in Christ with mankind. Out of her trust in God, Mary draws strength for her unshakeable fidelity to the plan of salvation. She stays faithful to Christ throughout the whole mystery of His life and death. She never shows hesitation or doubt and always stands by Christ. Her fidelity strengthens the disciples and the Church in difficulties and persecutions.

For consecrated persons, Mary is a sign of permanency and fidelity to their vocation. She teaches adherence to Church teachings and fidelity to religious vows. Her faithfulness adds strength during the painful experiences of persecution and spiritual crises, especially when one is tried by despair and thinks of abandoning the chosen road.

Mary's faithfulness is also a sign of mature personality. The criterion of her conduct is the commitment to truth and love and freedom from the pressure of momentary moods. Man's authentic importance and maturity consists in faithfulness to that unique truth and beauty that is Christ.

Keywords: the consecrated life, fidelity, vows, spiritual crisis, Marian spirituality.

Słowa kluczowe: życie konsekrowane, wierność, śluby zakonne, kryzys duchowy, duchowość maryjna.